

KÉPZŐMŰVÉSZET

AZ ISZONYAT ÁRNYALATAI

Maurits Ferenc tárlata – A Budapest Galéria Lajos utcai kiállítóterme

Lapozgatom a Maurits budapesti kiállítására készült katalógust. És az jut eszembe, milyen riasztóan időszerűek ezek a képek. És milyen hihetetlenül szuggesztívek. Mégis, nehéz lenne megmondani, honnan ered ez az ellenállhatatlan belső sugárzásuk. Annál is inkább, mert Maurits nem kedélyeket provokáló, „szenzációs műveket” hozott létre, s nem is spektakulumokat a spektakulumokkal már amúgy is torgig telített nézőknek. Inkább klasszikus élmény. Ez az állítás persze első pillanatra mehökkentő, mert hát mi mindennek kellett történnie az utóbbi évek képzőművészetében ahhoz, hogy az egykoron torokszorítóan merész és idegborzolóan sokkoló Maurits-művek mára az értékbizonyosság esszenciájaként hassanak. Hogy a régebbi Maurits-rajzok is most nekünk más és többet jelentsenek, mint akkor és ott. A tépett síkok szerkesztett hálóból kibontakozó levágott fejű, kibebezett figurák, a horizonttá táguló rajzlapon szétömlő vérükkel most már nemcsak azt jelentik, amit korábban: a szakadatlan küzdelem látványát. Ha ezeket az elrédődő, megkínzott, eltorzult arcú figurákat nézzük, úgy tűnik, ismerősöket, de legalábbis kétségbeesetten ismerős helyzeteket látunk. Egyszerre vonzanak és borzasztanak el. Alighanem csak az olyan kiélezett situációkban részletezik ilyen aprólékos műgonddal a szörnyűségeket, amikor a monoton felsorolástól várják a szörnyűségek megszüntethetőségét, amikor az ember kétségbeesetten hiszi: a látvánnyal űzhető mágia likvidálhatja a körülöttünk tobzódó szörnyűségeket. Sajátos mód, Mauritsnak az ilyenfajta varázslat számára kipreparált áldozatai, tetemei nem egyértelműen értelmesek. A jellegzetes vonalstruktúra, az élénk, nemegyszer ríkítóan harsány színfelületek a hullákból is előcsalják az esztétikumot. Megszeretni azért nem lehet őket. Legfeljebb megszokva iszonyodni tőlük és utálkozva gyönyörködni bennük. Maurits figurái, még a megcsonkított, lefejezett, elvérzett hullák is: élnek. Élnek a maguk időtlen életét egy olyan világban, ahol immár az egész helyett részletek jutnak főszerephez, a kifakadások helyett a csöndes töprengések és a felkiáltások helyett a tömondatos kijelentések.

A Lajos utcai galéria központi termeit a legújabb munkák, a Bosznia-sorozat darabjai foglalják el, amelyekből bizonyára nem annyira letisztultságuk, mint inkább aktualitásuk miatt került a tárlat anyagába egy 35 képből álló sorozat. Igazából nem tudok mit kezdeni ezekkel a képekkel, zavar a cím sugallta napi politikai aktualitás, noha nem zavarnak maguk a rajzok, hiszen a Bosznia-sorozat darabjai nem (sem) elsősorban Boszniáról szólnak, hanem mindenekelőtt Mauritsról, s arról a borzadással elegy csodálkozásról, amellyel a körülöttünk zajló örületet szemléli. Annak az állapotnak a kifestését (nem megfestését) látom benne, amely fenyegető lehetőségként mindig is benne rejtett évtizedek óta érlelődő festői mondanivalójában, és amelynek megkerülése, elhallgatása, ki nem festése előbb-utóbb hiteltelenítette volna a Maurits által képpé formált szorongásokat. A Bosznia-sorozattal azonban Maurits megszülte a maga tanácstalanságát, a maga csendjét, és ebbe a nem minden alapot nélkülöző félelem is belejátszott. Ezek a képek kísérletet tesznek a körülöttünk formálódó káosz meghaladására a forma által, a megmaradt egyetlen fegyver által egy formátlanná váló iszonyú korban. Rajzai alkotórészeként összeállt egy kristályosan összeszervezett rend, egy védőháló azokból a motívumokból, amelyekkel más talán nem tudott volna mit kezdeni, eldobott volna, vagy nem mert volna hozzányúlni. Maurits viszont a meglévőből építkezett tovább, elhagyott és felerősít

tett, de a végeredmény merőben más lett. A Bosznia-sorozatban éppúgy ott vibrál a játéék és a rendvágy, éppúgy szerveződnek a vonalak, és épp olyan varázslatos-vibráló a vonalvezetés, mint korábbi rajzain. Csak éppen a mondanivaló bővült ki a rendet, a szerveződést, a faktúrát bomlasztó erők érzékeltetésével, a valami valamit fenyeget kirajzolásával. Maurits „csak” eddigi pokoljárását folytatta, már meglévő látványkészlete egy-egy elemét hangosította a végsőkéig, és így váltak teljessé a szorongás, az iszonyat harmóniái.

NÁRAY Éva

